

Redescoperirea lui Marivaux

Jucat în epoca sa (prima jumătate a sec. 18) de trupa Teatrului italian din Paris și de cea a Comediei Franceze, pentru care își scria piesele, Marivaux a fost aproape uitat în secolul 19 și în prima parte a veacului nostru, fiind considerat un manierist, „un autor pretios care studiază melafizica inimii”. În ultimii ani, grație unor spectacole realizate de mari regizori ca Planchon, Patrick Chéreau, Jean Louis-Barrault, Lassalle etc., opera sa cunoaște o nouă prețuire; dramaturgul apare foarte aproape de ceea ce se poate numi „contemporanul nostru”, dezvăluind valențe de critică socială surprinzătoare, în raport cu deceniile ce-l despart de Revoluția franceză.

Un spectacol cu **La Double Inconstance** (Dubla nestatornicie) prezentat de Théâtre du Nouveau Monde din Montreal în luna ianuarie 1987, în regia lui Olivier Reichenbach și decorul lui Claude Goyette, prilejuiește comentarii interesante de ordin istoric și estetic în revista „Cahiers de théâtre JEU” din Montreal, cu privire la importanța regiei în redescoperirea actualității lui Marivaux, la modul de interpretare și la stilul de joc adecvate acestei dramaturgii — între improvizatia convențională de tip „commedia dell’arte” proprie italienilor și realismul psihologizant specific francezilor —, precum și la spectacolul în cauză, foarte controversat, se pare. Se remarcă, deosebi, în concepția regizoral-scenografică, sistemul de oglinzi care facilitează jocul realitate-aparență, adevăr-iluzie, autenticitate-convenție, pe care se clădește întreg spectacolul, ca o confruntare între două lumi, de proveniențe sociale diferite. Se reproșează în schimb faptul că, vrînd să evite convenționalul și aparenta lejeritate a stilului „italian”, regizorul a ales calea unui realism so-

cial și psihologic „de croială franțuzească”, subliniind semnificațiile fără a le aprofunda, montînd comedia lui Marivaux „ca pe o dramă de Strindberg” și oșcilînd, nedecis pînă la capăt, între comic și tragic.

Comentariile asupra spectacolului, precum și asupra cărții lui Patrice Pavis, **Marivaux la proba scenei (Marivaux à l'épreuve de la scène, Publications de la Sorbonne, Paris, 1986)**, sînt stimulatoare pentru inițiativa repertorială; ele ne amintesc că din bogata operă a acestui interesant dramaturg, nu s-a jucat la noi decât **Jocul dragostei și-al întîmplării**.

„Vinci”

Spectacolul cu acest titlu, conceput, realizat și interpretat de o singură persoană, Robert Lepage, cu participarea unei echipe de tehnicieni pentru muzică, efecte sonore și optice, tehnică de scenă, croitorie etc., a primit premiul Asociației quebecheze a criticilor de teatru pentru „cea mai bună producție” a anului 1986, după ce a fost reprezentat cu mare succes la Montreal și la Toronto, precum și la Festivalul francofoniei de la Limoges — Franța. Titlul are o triplă semnificație: e vorba, mai întîi, de Leonardo da Vinci, apoi de umila localitate în care acesta s-a născut și, în sfîrșit, printr-o licență lingvistică, de participiul verbului latin „vincere” (corect: „vici”) din faimosul dicton al lui Caesar: „Veni, vidi, vici”. Departe de a fi o biografie romanțată sau un portret dramatic al marelui artist și om de știință, **Vinci** reprezintă o meditație „asupra artei și utilității sale, asupra legitimității demonului creator”, asupra artistului în societatea sa și, în cele din urmă, asupra omului în lume, realizată cu inteligență și talent, îmbinînd umorul cu poezia, documentarea istorică de vastă cuprindere culturală cu fantezia înaripată, ironia ascuțită cu profunzimea filosofică. Acțiunea, simplă în aparență, urmărește călătoria

unui tânăr artist fotograf quebechez, Philippe, în Europa, — o călătorie inițiată, întreprinsă în urma unei traume morale, în căutarea unui răspuns la propriile sale neliniști și întrebări, cu privire la arta sa, la rostul său în lume. În această călătorie, preț de 14 episoade, Philippe întâlnește diverse personaje: un ghid italian orb care este și prezentator al spectacolului, un ghid englez ironic, Gioconda în persoană, pe creatorul acesteia, Leonardo, și câteva personaje secundare, locurile vizitate fiind Londra, Paris, Florența, Cannes, Vinci. Toate personajele sînt intruchipate, pe rînd, de același actor, printr-o admirabilă stăpînire a expresivității vocale și corporale, folosind foarte puține elemente exterioare în sprijinul compoziției (ochelari negri și un baston pentru ghidul orb, o perucă și un șal pentru Mona Lisa, iar pentru Leonardo ... spumă de ras, pe care și-o întinde ca din întâmplare, la vedere, pe păr și pe o parte a feței, creînd astfel sugestia chipului artistului la bătrînețe, în timp ce cealaltă parte rămîne intactă, înlesnind dialogul lui Philippe cu „maestrul” într-o tulburătoare alternanță de replici). Mijloacele scenice și scenotehnice, de o mare diversitate și de un deosebit rafinament, mergînd de la umbrele chinezești la computer, cu un joc al luminilor și umbrelor de o reală forță sugestivă, într-un spațiu scenic structurat printr-un ecran (pe care se proiectează imagini în mișcare și diapozitive) și panouri de sticlă, cu o concepție și o realizare a ambianței sonore care sugerează, nu numai măreția catedralelor sau vîietul avionului, ci și sunetul vocii umane, redat de un sintetizator — totul a fost folosit în sprijinul acestei fascinante călătorii imaginare. Istoria artei și miturile lăsate drept argumente într-o pasionantă dezbateră despre paradoxul și contradicțiile dintotdeauna ale artei și artistului.

(din Cahiers de Théâtre JEU, nr. 42)

Căutări în teatrul finlandez

Din punct de vedere geografic, există două regiuni importante pentru teatrul finlandez: Helsinki și restul Finlandei. Dacă pînă de curînd acest „rest” înseamnă mai ales orașele Turku și Tampere, în ultima vreme pe harta teatrală au apărut Lahti, Vaasa și Kajaani. Teatrul Municipal din Lahti s-a făcut remarcant

îndeosebi printr-un spectacol *Macbeth*, și prin piesele lui Athol Fugard și Bernard Koltés, puse în scenă de Vivica Bandler.

La Teatrul Municipal din Vaasa, clădirea se clatină de bătrînețe, fără ca ediliilor orașului să-i acorde prea mare atenție. Totuși, oamenii de teatru pasionați găsesc mijlocul de a crea spectacole interesante, vii, considerînd că teatrul „este ultimul forum liber în care se poate duce o luptă morală importantă pentru om și pentru viață”. Doi regizori tineri, Kimmo Kahra și Juha Malmivara, împreună cu scenografa Tiina Makkonen au realizat spectacole folosind chiar starea jalnică a clădirii în sprijinul unor decoruri și ambianțe realiste.

La Kajaani, Teatrul Municipal și-a cîștigat un public tînăr și entuziast prin spectacolul *TukkiJoella — Pe rîul cu plute*, comedia muzicală finlandeză cea mai îndrăgită și cea mai mult jucată din toate timpurile. Tot aici s-au jucat cu succes *Cui i-e frică de Virginia Woolf?* și piese despre viața elevilor. Există și trupe independente experimentale, care prezintă în turnee piese noi ale autorilor finlandezi. Dintre acestea, cele mai importante sînt KOM și Ryhmäteatteri.

KOM a prezentat cu succes două piese de Pirkko Saisio caracterizate prin îmbinarea poetică a realității cu fantazia. *Betoniyo — Noaptea de beton* vorbește despre neliniștile tinerilor și impasul în care aceștia se află din pricina conflictului între vise și tristețile vieții cotidiene. *Hävinneiden legenda — Legenda celor învinși* prezintă personaje istorice la căror eșec personal a permis ajutorarea sau salvarea umanității. Un spectacol important, prezentat și peste hotare, a fost *Pystyyyn Laudattu — Îngropat în picioare*, dramatizare a romanului lui Joni Skiftesvik, pus în scenă de Pekka Milonoff, înfățișînd drama unui marinar care se întoarce în locul unde și-a început viața, pentru a se răzbuna.

Ryhmäteatteri și-a cucerit reputația de teatru de avangardă. Pe scena sa a fost jucată piesa unui tînăr autor devenit astăzi unul dintre cei mai cunoscuți în teatrul finlandez, Jussi Parviainen, *Jumalan rakastaja — Tubitorul de Dumnezeu*, în care se vorbește despre cele mai vechi și mai dureroase probleme ale omenirii, cu violență și patos acuzator. (Continuarea acestei piese, care a stîrnit mari discuții, a fost reprezentată la Intimateatteri sub titlul *Valtakunta — Regatul*). Un alt spectacol important la Ryhmäteatteri a fost dramatizarea romanului *Finlandia* de Hanna Salama, inspirat din frământările sociale ale anilor '50-'60, ani în care o mare parte a populației rurale s-a strămutat la oraș, trăind momente dramatice.

Teatrul și spectacolul poartă amprenta stadiului actual al teatrului finlandez, care trece de la verbalismul tradițional la o lărgire a mijloacelor de expresie, actoricească îndeosebi, dezvoltând limbajul corporal de la gestul emotional la gestul rațional (intelectual), sub influența și a teatrului dansat.

Dintre teatrele instituționalizate, Teatrul Municipal din Helsinki se bucură de o apreciere constantă, datorită predilecției sale pentru o tematică a omului mărunț și nedesăvârșit, care-l apropie de public.

Printre premierele sale recente se remarcă **Scaunele** de Ionesco și noua piesă a regizorului-dramaturg de prestigiu Janko Turkka, **Hyppnoosi-Hipnozä**. Aceasta din urmă e considerată deschizătoare de drum pentru o nouă estetică a teatrului.

Teatrul Național s-a impus mai ales prin spectacolele prezentate pe „scena mică”: **Moartea unui comis voiajor** de A. Miller și **Tatăl** de Strindberg.

În general, teatrul finlandez se află într-o fază de căutare, de transformări, care îi atestă vitalitatea, apropiindu-l de viața oamenilor de azi.

(după Revista „Theatre”, nr. 39/1987, editată de Centrul finlandez al ITI)

Stagiunea 1986-1987 le Théâtre de la Ville din Paris

Repertoriul secției dramatice (după cum se știe, programul teatrului cuprinde și spectacole de balet și muzicale) pe stagiunea 1986-1987 a fost alcătuit din: **Don Carlos** de Schiller (adaptarea și regia, Michelle Marquais), **Viața e vis** de Calderon (un autosacramental, nu piesa bine cunoscută, regia: Raoul Ruiz), **Astăzi seară se improvizează** de Pirandello (regia, Lucian Pintilie) și două premiere absolute: **Scuipăturile lunii**, tragi-comedie de Gildas Bourdet în regia autorului, și **Regentul** de Jean Christophe Bailly (regia, Georges Lavedant). Alte trei premiere absolute au fost prezentate în sala mică, numită Théâtre de l'Escalier d'Or: **Căsătoria morților** de Jean Pierre Sarrazac (regia, Jacques Lassalle), **Prințesa albă** de Rainier Maria Rilke, (regia, Yannis Kokkos) și **Couki și Louki sint pe vapor** de Denise Chalem, autoare cu-

noscută publicului românesc prin piesa **La 50 de ani ea descopere marea**, (regia, Martine Feldman).

Piese noi

Revista sovietică „Teatr” publică în nr. 5/1987 piesele noi: **Doi oameni pe riul în flăcări** de Oleg Sosin, dedicată faimosului scriitor american John Reed, al cărui centenar se celebrează anul acesta, **Ultima cursă** de Mar Baigiev, inspirată de problematica morală a omului contemporan și o interesantă restituire: o piesă de Mihail Zoscenko și Evghenii Șvart, a cărei premieră absolută a avut loc la 12 august 1941 la Teatrul de comedie din Leningrad, în regia lui N. Akimov, și care n-a fost publicată pînă acum. Titlul ei este **Pe sub teii Berlinului** și reprezintă o satiră antihitleristă în formula parabolei, sub forma unui spectacol popular de bilci.

★

O piesă nouă de Slawomir Mrozek a fost reprezentată la Teatrul Polski din Varșovia, sub titlul **Contractul** în regia lui Kazimierz Dejmek. Cei doi eroi, Magnus și Moris, întruchipează două ipostaze ale omului european de azi.

Congres I.T.I.

În zilele de 1-6 iunie 1987 s-au desfășurat la Havana (Cuba) lucrările celui de-al XXII-lea Congres al Institutului Internațional de Teatru, cu tema „Teatrul în serviciul dezvoltării și identității culturale”. Au fost analizate activitățile organizației, ale Comitetelor sale permanente pe ultimii doi ani, s-au dezbătut probleme legate de structura și metodele de lucru, de concepția și organizarea „Teatrului Națiunilor”, s-au stabilit direcțiile principale ale activității pe următorii doi ani și într-o perspectivă mai îndelungată, a fost ales noul Comitet executiv.

Margareta BĂRBUȚĂ